

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 35

Fylke: BUSKERUD

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: HOLE

Emne: ÖLBRYGGING.

Bygdelag: RÖYSE.

Oppskr. av: JON GULDAL

Gard:

(adresse): RÖYSE

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *Nei,*

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

En gammel oppskrift funnet i mitt arkiv.

SVAR

For mange år siden tok jeg til systematisk å samle inn gamle dokumenter, brev, bilder, foreningsprotokoller og alt annet en kunne komme over som forteller om forholdene i bygden.

For ca. 5 år siden tok Hole kommune til med å bevilge en stønad til dette arbeide. Først 50 kr. pr. mnd. Siden 100 kr. pr. mnd. Jeg har fått moderne arkivskap av kommunen, samt penger til innkjöp av arkivbokser.

I dette *Villvöll Arkiv* finnes noko tå kvart?

Jeg fikk idag ord fra Etnologisk granskning om at det er to år siden jeg sendte inn svar. NA SKAL JEG TA FATT. Jeg har hatt så mange andre oppgaver, såsom: Innsamling av husmannsminner (jeg referer til dr. Semmingsen) ordning av arkivet her, og ordning av av en mengde papirer jeg arvet etter sagaskriveren John R. Prytz. Se herom notis i "Fjell-Ljom."

Her i arkivet fant jeg vedlagte skriftstykke "ÖLBRYGGING I SKEDSMO I GAMLE DAGER."

Jeg må gå ut fra at papiret er kommet fra nevnte Prytz og etter notering överst til v. står det 152/53, som sir meg at det er utskrift fra en offisiell protokoll.

For å vise at jeg har "Etnologien" in mente sender jeg dette gamle aktstykke, som forekommer meg som en grei framstilling om ölbrygging.

Jeg skal senere komme med nærmere svar, men på forhånd sagt: Det er ingen som brygger öl lenger på gamalt vis. Den eneste ölbrygging som forekommer er TOMTEBRYGGING.

90 åringen på Fröyu. Det gledet også meg at Etnologisk sendte telegram. Jeg var tilstede, og jeg har skrevet et referat fra festen på Fröyu. Utklöp skal jeg sende.

Villvöll Arkiv RÖYSE, 13/4 1957
vørsamt og med helsing.

Jon Guldal

13218

Skidmo
Pg. 182/83.

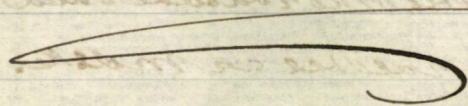
Ølbrygning - Medlem : gamle dage.

forbiktes her hvor fide og det bryggede af malt. Man tok meget
uden lige forke af mælk eftersom man vidt, ha ålet slakt. Her
kun brenne ål af en tønne Malt blev meget temmelig, naar det hadde
ligget for tønne den bestemte tid. Malt till ændes af bryg.
Kornet kæltes i et kær og omvortes med kælket vand. Derefter brodes
det jvnt udover i en stor karm og pakkedes godt sammen, og naar
grov begynde at stikke frem blev det omvort og æltes lidt pakkely.
Naar grove var af en munsins længde, blev det bragt for kjerne
et forke. Det æltes saa fast kelt, om kornet da fros. - Naar
morgue begynde afgrænse. Mælk æltes ut over kjerne
i anden etage og var færdig det. - Stenoverred nedvandede.
I fortrinnet færdigstogt, da mælk moatte længst, og
naar det var en del forke, ut læstede røkke og mælk
omvortes, hvorfter man færdig stakke her mælk om kelt forke.

Naar man skuede brygge, tok man malt-korn og
maatte for en kornkæde her et godt grip. Dette grip
haddes i et kær og omvortes med kælket vand og over kær
brodes et kær. Dette kaldtes en mælk. Mælk stod for
af den her morgue, de bryggenne færdig. First kørtes i en
stor gryde brodes aag her et kær mælk med. Duppe
kørtes mælk sammen med lidt loag. Naar det hadde
køft en stund vidtes her mælk om kær.

Ræske var et kær med taphul med ind kælket. Ind-
værdig kær og foran taphullet loydes vidt for kær,
og om dille og hele kærts kælket loydes et kær loy med
røghalve. Herover vidtes den kørte mælk. 13218

Kurset toppedes af og helles pølse over gryden
bristles og hilsaber. Kokingen gjættedes 3-4 gæve.
Man moatte affasse hilsperingsel, ~~soe~~ man fik
den maade til man vil ha J. st. 2-3 potter af 1
pot smalt var almindelig tryk til. Naar videren
var ^{for} aftjeldet koldt og aftoppet raabte, helles den i et
kar, hvor den stod i den var sovid aftjeldet at tage
droge fra et brummede lys stivtret for overfladen,
og de hilsaber gjættedes afkok af Amule. Man kunde
ogse ha humlen i en pøse, koke pøse i et
opkok, og et kask brødes om kareh. Næste dag
afskum medet gjættedes og alek stod i et kask
gjættedes fra sig. Soe hilsaber det for tonnen i gællene
og hilsperingsel. — Den gjættedes som flod op, blev
stivtret ut i log i hilsaber og oplevandes for næste
brøgg og kokning. — for kurren af kareh blev
børne som oplevandes for flærken og brøgg ogse
i kokning.

13218

81581

Fjell = Sjøm

tal.
Fredag 1. mars 1957

Utkommer mandag, onsdag
og fredag.

71. årg.

Tannlege
Schulze

R Ø R O S.

Kontorid 9—13, 16—19.
Lørdage 9—13.
Kontordag i Os hver
mandag og tirsdag.

De maa arkivere

Jon Guldal har sendt en prøvesending av papirene etter Jo Rasmussa Prytz tilordføreren i Røros

Formannskapet i Røros interessert: Ber om at papirene arkiveres i felleskommunens arkiv.

Mange verdifulle ting, sier kontorsjef Haanes.

Vi kjenner alle Varg Villvoll, eller Jon Guldal, som han står oppført under i kirkeboken. Vi vet at han har mange jern i ilden, helt fra spørretime i skolestyret, til rundebordsdebatter der nede på Røyse, der bl. a. Hummelfjellet ble tatt opp til debatt. En debatt som ble tatt opp i avisens spalter senere, og antall diskusjonsinnlegg tatt i betraktning, blitt omfattet med enorm interesse. Vi vet også at han er effektiv, og når det er en sak han er spesielt sterk opptatt av for øveblikket, så har han ikke

torsjefen om at en henstiller til Jon Guldal å sende hele samlingen oppover til Røros for å bli arkivert i felleskommunens arkiv. Beskjed om vedtaket ble sendt til Jon Guldal onsdag, for å høre hans stilling til det, før det ble tatt opp i fellesstyret for de 4 Røroskommunene.

— Storparten av dette er jo noe som angår Rørosdistriktet, og også til en viss grad Nord-Østerdal, sier kontorsjef Haanes i en samtale med Fjell-Ljøm. Og

(Forts. 2. side).

RÅSMUSSA RYTLZ I IURUURERERENI RØROS

Formannskapet i Røros interessert: Ber om at papirene arkiveres i felleskommunens arkiv.

Mange verdifulle ting, sier kontorsjef Haanes.

Vi kjenner alle Varg Villvoll, eller Jon Guldal, som han står oppført under i kirkeboken. Vi vet at han har mange jern i ilden, helt fra spørretimer i skolestyret, til rundbordsdebatter der nede på Røyse, der bl. a. Himmelfjellet ble tatt opp til debatt. En debatt som ble tatt opp i avisens spalter senere, og antall diskusjonsinnlegg tatt i betraktning, blitt omfattet med enorm interesse. Vi vet også at han er effektiv, og når det er en sak han er spesielt sterk oppatt av for øyeblikket, så har han ikke tid til å vente på dagen i morgen.

Akkurat nå er det papiran etter'n Jo Rasmussa Prytz han er mest opptatt av. Han har sendt en sending på hele 31 mapper «Prytz-papir» til ordfører Kværneng, for å høre om kommunen, eller museet var interessert i disse papirene. Og han streker under at denne store sendingen bare er en brøkdel av det han har samlet. Det er allerede over en uke siden ordføreren har fått denne hyggelige postpakken. Og det er da bare forstøelig at 'n Varg Villvoll var litt arg over at det ennå ikke hadde stått noe om dette i noen av Rørosavisene ennå. Vi som bare ville la ordføreren få litt tid å se på disse, før vi spurte hva han syntes.

Tirsdag hadde Røros formannskap møte, der sendingen og brevet fra Jon Guldal angående papirene etter Jo Rasmussa Prytz ble behandlet. Et forslag fra kon-

torsjefen om at en henstiller til Jon Guldal å sende hele samlingen oppover til Røros for å bli arkivert i felleskommunens arkiv. Beskjed om vedtaket ble sendt til Jon Guldal onsdag, for å høre hans stilling til det, før det ble tatt opp i fellesstyret for de 4 Røroskommunene.

— Storparten av dette er jo noe som angår Rørosdistriktet, og også til en viss grad Nord-Østerdal, sier kontorsjef Haanes i en samtale med Fjell-Ljom. Og
(Forts. 2. side).

Asta Rygjellen gjenvalgt til formann i Dalsbygda Bondekvinnelag.

Laget skal holde lampe-
skjærkurs i løpet
av vinteren.

Dalsbygda Bondekvinnelag har holdt årsmøte. Det framgikk av årsmeldingen, som ble referert, at laget hadde hatt et godt arbeidsår. Medlemsstallet er nå på 62.

På årsmøtet ble det vedtatt at det i løpet av vinteren skal holdes et lampe-
13218
peskjærkurs. Spørsmålet om gaven av elektrisk ovn til den nye vakre skolen i Dalsbygda, noe som laget tidligere har vedtatt, ble også diskutert, men det ble overlatt til et senere møte å ta endelig standpunkt til spørsmålet. Det ble nemlig hevdet av enkelte at det ville være mer hensikts-

Fjell-Ljom

Utgiver:

Aksjetrykkeriet Fjell-Ljom,

Røros.

Telefon nr. 12 med forbindelse
til redaksjon og ekspedisjon.

Postgirokonto nr. 91670.

Konstituert redaktør:

Olav Stokke.

Jon Guldal har sendt en prøve- sending —

(Forts. fra side 1)

det er mange verdifulle ting. Vi vil la noen sakkyndige gå gjennom samlingen med det første, — hvem det blir, er det ikke vedtatt noe om ennå. Først må en jo høre om Guldal er villig til å overlate samlingen på disse vilkårene.

— Varg Villvoll har hatt mye arbeid i forbindelse med denne samlingen, og mange utgifter. Han får vel i tilfelle godtgjort noe av kommunen for dette?

— Guldal har jo hatt både arbeid og utgifter i forbindelse med denne samlingen. Så det er ikke mer enn rimelig at Guldal i tilfelle av at samlingen blir arkivert i felleskommunens arkiv, får en godtgjørelse for dette.

Og her er fortegnelsen over de mappene som er sendt oppover til ordføreren, som altså bare er en liten del av den store samlingen:

I. Det som har med sjelve Røros-historia å gjera.

1. mappe Futerekneskap 1610. 2. Røros-historie 1610 og framover. 3. Arbeidens fattigkasse. 4. Sachsiske arbeid. 5. Manntal frå 1684. 6. Jegerkorpsets rulle. 7. Grenseoppgang 1658. 8. Skogen 1655. 9. Kjerkboka frå 1691. 10. Oppstyret 1671. 11. Krig 1678. 12. Almanningan 1767. 13. Lossi slekts-tavle.

II. Det som har med andre verk å gjera.

14. Mappe Kvikne. 15. Løkken verk — manntall.

III. Noe få kvart.

16. Kart frå vidda. (En uhorvelig mengde kan senare sendast).

IV. Gardshistoriar.

17. Galåen. 17 B. Engan hell Tygvoll. 17 C. Korsjøgården. 18. Grådalen. 19. Kjølidalen. 20. Bekkdalen. 21. Høsøya. 22. Grindslåtten. 23. Dalbusjøen. 24. Kjurudalen. 25. Røberget. 26. Refsjøåsen. 27. Riisslatten. 28. Leighvollen.

Mye positivt i norsk litteratur

— Men det vanker
per i blant!

Kommandantvold: Falkberget den dikteriske skikkelsen ble den oppdaget i rallar

(Fortsettelse fra 1. side)

— Er det antipatien eller sympatien som er det dominerende trekket?

— Nei, det er mye positivt i norsk litteratur om Sverige opp gjennom årene, men det vanker også salt og pepper i blant. Nesten monoman i sitt svenskhat er Alexander Kielland, i første rekke hans uttalelser om Sverige og svenskene i sine brev, eller skikkelsen Torpander i Garmann og Worsø. Kielland presenterer Torpander med følgende velvalgte ord: — Var forsåvidt en merkelig svenske, idet han ikke søp.

— Men nå er vi inne i unionsperioden med Sverige —.

— Ja. I denne perioden kunne en merke to strømninger i norsk litteratur overfor svenskene og Sverige. Unionsovergrep fra svensk side skapte harme hos mange norske diktere, dette gjelder ikke minst Bjørnson. Men når en kom ut over de rent personale interesser, kunne likevel verdifulle menneskelige egenskaper bli akseptert. En ser dette best hos Ibsen. Fram til 1869 var han refsende overfor Sverige. Da besøkte han selv Stockholm, og møtte en lydhør interesse, som varmet hans personlighet.

— Falkberget —

— Et spesialkapitel i denne boken er viet Falkberget og Sverige. Der peker jeg ikke minst på bergstaden Røros geografiske, historiske og kulturelle samkvem med grannetraktene. Videre peker jeg på Falkbergets slektsmessige tilknytning til Sverige, og viser hvordan Sverige og svensker danner et hovedinnslag i hele hans diktning.

Og nå er vi inne på Kommandantvolds spesialfelt, og avbryter ham ikke mens han i forelesningsstil doserer videre —.

— Falkberget har foregrepet en dikterisk gestalt, rallaren, som først senere ble oppdaget i rallarens eget hjemland, Sverige. Her ble arven senere tatt opp av Eivind Johnsson og jämtlendingen Ericsson, som i flere henseender er en disippel av Falkberget. Det morsomme er at alle disse tre rallar- og bergmannsdikterne i dag er hedersdoktorer, Falkberget ved Stockholm Høgskola, Johnsson ved Göteborg Universitet og Ericsson ved Uppsala Universitet.

— De har ikke offentliggjort noe av det som foreligger i boken tidligere?